

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота

на тему: Синтаксичні засоби вираження емоційних переживань в англійській і українській мовах: порівняльний аналіз перекладу і оригіналу роману К.Ішігуро “Клара і сонце”

студентки групи Па 17-21
факультету германської філології і перекладу
заочної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми Англійська мова і
друга іноземна мова: усний і письмовий переклад
Скрипки Діани Сергіївни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Пініч П. І.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of Germanic and Finno-Ugrian Philology

Term Paper

Syntactic Means of Expressing Emotional Experiences in English and Ukrainian:
Comparative Analysis of Translation and Original of Kazuo Ishiguro's Novel
"Klara and the Sun"

Diana Skrypka

Group _PE 17-21_

Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof.

Iryna Pinich

PhD (Linguistics)

Kyiv 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ.....	6
1.1. Поняття «емотивність» у лінгвістиці..	6
1.2. Види синтаксичних засобів вираження емоційних переживань.....	7
1.3. Роль синтаксичних конструкцій у вираженні емоцій.....	9
Висновки до Розділу 1	9
РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ОРИГІНАЛУ ТА ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ К.ІШІГУРО “КЛАРА і СОНЦЕ”.....	11
2.1. Особливості синтаксису роману К. Ішігуро «Клара і сонце»....	11
2.2. Аналіз синтаксичних засобів вираження емоційності.....	13
2.2.1. Використання риторичних засобів (риторичне питання, вигук, звернення).....	13
2.2.2. Використання повторів та антитез.....	13
2.2.3. Використання різних типів речень.....	13
2.2.4. Використання експресивних часток та вставних слів.....	13
2.2.3. Синтаксичний паралелізм.....	13
2.2.4. Еліпсис.....	13
2.2.6. Парцеляція.....	13
2.2.8. Градація.....	13
2.2.9. Оксюморон.....	13
2.3. Труднощі перекладу синтаксичних засобів вираження емоційності у творі К. Ішігуро «Клара і сонце».....	16
Висновки до Розділу 2	17
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	19
РЕЗЮМЕ	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	24

ВСТУП

Сучасне лінгвістичне дослідження постійно вивчає різні аспекти мови, зокрема, її здатність виражати та передавати емоційні стани та переживання. Одним із цікавих напрямків у цій області є аналіз синтаксичних засобів виразності мови, які використовуються для відтворення емоційних відтінків. У контексті порівняльного аналізу англійської та української мов з особливим акцентом на переклад можна виявити відмінності та схожості у використанні синтаксичних конструкцій для вираження емоційних переживань.

Дослідження базується на теоретичних лінгвістичних положеннях учених, які досліджували визначення поняття «емотивність», а саме Бойко Н. І. (2005), Лелет І. О. (2021), Мац І. І. (2002), Мілова М. М. (2014), Паров'як І. І. (2014), Степанюк М. П. (2016), Чайковська Є. Ю. (2012) та ін. У дослідженні також були використані окремі теоретичні аспекти проблеми вираження емоцій за допомогою синтаксичних засобів, висвітлені у працях Березовська-Савчук Н. А. (2015), Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. (2018), Гоца Н., Пасічник Н., Косенко А. (2020), Загнітко А. (2001), Кирилової В. А. (2016), Гнезділова Я. В. (2007), Пініч І. П. (2013), Шутова М. О. (2017) тощо. Вивченням функціонального аспекту синтаксичних засобів займалися такі науковці як Гедз С. (2007), Івін А. А. (2010), Селіванова О. О. (2004), Rohde Н. (2006) та ін.

Актуальність дослідження підтверджується ще тим, що емоції є невід'ємною складовою комунікації, і вивчення синтаксичних засобів їх виразу дозволить краще зрозуміти, як мова відображає та впливає на емоційні стани та вирази у різних мовних середовищах.

Мета курсової роботи полягає у вивченні та аналізі синтаксичних засобів вираження емоційних переживань в англійській і українській мовах та здійснення порівняльного аналізу перекладу і оригіналу роману К. Ішігуро «Клара і сонце».

Для досягнення визначеної мети в роботі вирішувалися такі **завдання**:

- з'ясувати поняття «емотивність» у лінгвістиці;
- дослідити види синтаксичних засобів вираження емоційних переживань;
- визначити роль синтаксичних конструкцій у вираженні емоцій;
- схарактеризувати особливості синтаксису роману К. Ішігуро «Клара і сонце»;
- проаналізувати синтаксичні засоби вираження емоційності;
- описати труднощі перекладу синтаксичних засобів вираження емоційності у творі К. Ішігуро «Клара і сонце».

Об'єктом дослідження є засоби вираження емоційних переживань в романі «Клара і сонце» Казуо Ішігуро.

Предметом дослідження є порівняльний аналіз синтаксичних засобів вираження емоційних переживань у тексті оригінального англійського роману “Klara and the Sun” та його українського перекладу.

Для досягнення мети дослідження та вирішення конкретних завдань було використано такі **методи**: *описовий метод* – для опису ключових понять дослідження, а також для детального аналізу та опису скорочень; *перекладознавчий аналіз* – з метою виявлення перекладу синтаксичних засобів вираження емоцій; *аналіз корпусу текстів* – збір та аналіз синтаксичних конструкцій у англійському та українському текстах з метою порівняння перекладу; *метод спостереження та лінгвістичного опису* – для отримання детального розуміння процесу перекладу синтаксичних конструкцій, та для класифікації видів синтаксичних засобів.

Матеріалом дослідження є перекладу і оригіналу роману К. Ішігуро «Клара і сонце».

Теоретичне значення роботи полягає в аналізі механізмів, за допомогою яких синтаксичні засоби мови виражають та передають емоційні переживання в англійській та українській літературі. Порівняльний аналіз оригіналу та його перекладу робить це дослідження особливо цікавим,

оскільки він дозволяє виявити відмінності у використанні синтаксичних конструкцій для вираження емоцій в різних культурно-мовних середовищах.

Практичне значення дослідження полягає у розширенні розуміння механізмів виразності та емоційного вираження в англійській та українській мовах через аналіз синтаксичних засобів. Результати порівняльного аналізу перекладу і оригіналу роману К. Ішігуро «Клара і сонце» можуть бути корисними для перекладачів та літературознавців краще зрозуміти, як синтаксичні засоби впливають на виразність та емоційну зарядженість тексту в різних мовних середовищах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ

1.1. Поняття «емотивність» у лінгвістиці

Поняття «емотивність» у лінгвістиці є ключовою для розуміння впливу мови на вираження та сприйняття емоційних станів. Емоції є складовою людського життя, а мова відображає і впливає на спосіб, яким ми сприймаємо та виражаємо свої емоції. У лінгвістиці емоційна сфера досліджується через призму різних аспектів мови, таких як лексика, синтаксис, інтонація та інші мовні засоби.

Беручи до уваги слова Канта І. у лінгвістиці відрізняють поняття емотивності і емоційності, хоча обидва описують вияв емоцій людини. «Емоційність» – це несподіваний вияв емоцій, коли увага зосереджена на суб'єкті (тобто на власних почуттях). «Емотивність» же розглядається як свідоме планування виразу емоцій, коли увага зосереджена на об'єкті (тобто на тому, як інші сприймають ці емоції) (Кант, 2004, с. 42). Порівнюючи емотивний та емоційний дискурси Я. В. Гнезділова стверджує, що емоційний дискурс виникає природно у відповідь на поточні емоції та обставини, виступаючи як безпосередня реакція на ситуацію. На відміну від цього, емотивний дискурс є спланованим та цілеспрямованим, призначеним для виклику певних емоцій у слухачів за допомогою вибраних слів, тону голосу, жестів тощо (Гнезділова, 2007, с. 10).

Категорія емотивності є складною і дещо суперечливою, оскільки різні дослідники тлумачать її по-різному. Сучасні наукові дослідження виявили різні підходи до вивчення вербального вираження емоцій. Ці підходи включають психолінгвістичний, стилістичний, комунікативний, лінгвокультурологічний та когнітивний. Вчені у своїх лінгвістичних працях розробляють концепції емотивності, систематизують термінологічний апарат, класифікують емотиви та аналізують їх виразні засоби на різних

рівнях мови (Чабаненко, 2002). На думку Дженні Р. В., Хорст А. емотивність включає в себе вияв емоцій, де деякі аспекти виразності можуть бути частково контрольованими (Дженні, Хорст, 1992, с. 21).

Як стверджує Чайковська Є. Ю. емотивність в тексті відіграє важливу роль, оскільки допомагає не лише передати настрій і відчуття, але й підкреслити важливі зв'язки між ідеями. Це дозволяє переконати читачів та зосередити їхню увагу на ключових моментах тексту (Чайковська, 2012, с. 286). Разом з тим Лелет І. О. зауважує, що значення «емотивності» в тексті співвідноситься з тим, як відображаються емоції в мові, виражаючись через слова, фрази, тон, тональність тощо, тоді як «емоційність» описує психологічний стан людини, пов'язаний з її емоціями (Лелет, 2021, с. 107).

У своїх дослідженнях Бойко Н. І. стверджує, що на мовному рівні емоційність перетворюється на емотивність. Це означає, що емоційність, яка виникає у мовленні, втілюється, відображається та закріплюється у семантиці лексичної одиниці як її додатковий компонент. Іншими словами, мова виражає емоції через вживання відповідних слів або фраз, що надають їм емотивного забарвлення та відображають почуття в мовленні (Бойко, 2005, с. 136). За визначенням Крилова Т. В., емотивність – це особливість мови, пов'язана з вираженням емоційних станів та почуттів людини щодо об'єктів. Це означає, що мовлення може передавати настрій, емоції та враження через вибір слів, фраз або інтонацію. Емотивність завжди має експресивний і оціночний характер, оскільки вона виражає власні почуття та оцінки, проте не обов'язково навіть при наявності оціночного компонента. Наприклад, висловлювання про власні почуття або стан може бути емотивним, навіть якщо не містить оцінки конкретного об'єкта (Крилова, 2016, с. 12).

На думку Степанюк М. П. «емотив» – це мовна одиниця, яка виконує основну функцію вираження емоцій мовця. Тобто, коли ця мовна одиниця має здатність виражати емоційний стан як для того, хто її використовує, так і для того, хто її сприймає, вона вважається емотивною. Це виявляється в емотивному аспекті її лексичного значення, тобто у її конотації, і в тому, що

заміна цієї одиниці синонімом призводить до втрати емоційності інформації. Цей аспект вказує на те, що деякі слова або вирази несуть у собі емоційне забарвлення, яке може впливати як на особу, що використовує ці слова, так і на тих, хто їх чує або читає. Такі емотиви можуть мати сильний вплив на сприйняття тексту та передачу почуттів і настроїв (Степанюк, 2016, с. 30).

Як слушно зауважує Паров'як І. І. у текстах, які мають емотивність, головна мета – створити емоційне навколишнє середовище, що впливає на читача. Автори досягають цього за допомогою використання різних стилістичних та синтаксичних прийомів, які дозволяють їм експресивно виразити свої почуття та створити зв'язок з аудиторією на емоційному рівні (Паров'як, 2014, с. 224). Це означає, що емотивність тексту спрямована на те, щоб викликати в читачів певні емоції, створюючи відповідну атмосферу. Автор досягає цього шляхом використання різних стилістичних засобів та експресивного синтаксису, які допомагають передати його власні почуття та емоції, а також створюють емоційне співвідношення з читачем. Такий підхід дозволяє зробити текст більш живим та привабливим для аудиторії, залучаючи їх емоційну увагу.

Емотивний потенціал семантики нейтрального слова може бути двояким – інгерентним (властивим самому слову) та адгерентним (залежним від контексту). Це означає, що навіть нейтральне слово може мати в собі потенціал викликати емоції залежно від обставин (Івін, 2010). Іншими словами, хоча слово може здаватися нейтральним, на перший погляд, його емоційний потенціал може бути активованим через контекст, у якому воно вживається. Такий підхід дозволяє краще розуміти, як емоції можуть виникати навіть у звичайних ситуаціях, де здається, нічого емоційного немає.

Інша дослідниця Селіванова О. пояснює, що емотивність – це частина значення слова, яка відображає емоційне ставлення мовців до того, що воно позначає. Ця емотивність може впливати не лише на специфічне, емоційне значення слова (конотат), але й на його загальне, офіційне значення (денотат) (Селіванова, 2004, с. 112). Це означає, що емоційне забарвлення слова може

впливати на його основне, загальноприйняте значення, розширюючи або змінюючи його сприйняття через включення емоційних аспектів. Таким чином, слово може набувати не лише офіційного, «нейтрального» значення, але й емоційне забарвлення, що відображає відношення мовців до нього. Отже, у лінгвістиці поняття «емотивність» відіграє ключову роль у розумінні впливу мови на вираження та сприйняття емоційних станів.

1.2. Види синтаксичних засобів вираження емоційних переживань

Синтаксичні засоби вираження емоційних переживань є важливим аспектом мовлення, який дозволяє нам передавати свої внутрішні стани та почуття через мовленнєву форму. Досліджуючи емоційність переживань І. П. Пініч зазначала, що під час спілкування люди не лише відчувають свої власні емоції, але також формують спільний емоційний простір, де вони демонструють та розуміють почуття один одного. Загальний емоційний настрій під час комунікації визначає характер взаємодії між співрозмовниками (Пініч, 2013, с. 286). Відповідно до цього емоційний простір та переживання формуються також при перенесенні емоцій у писемну форму. У лінгвістиці існують різноманітні види синтаксичних конструкцій, які використовуються для вираження емоційної сфери, від специфічних конструкцій речення до мовних засобів організації тексту. Серед синтаксичних засобів вираження емоцій можна виділити кілька типів: підрядні речення умови, загальні питання, які часто зустрічаються в непрямій мові, зокрема риторичні питання, а також мовленнєві кліше, які використовуються для вираження думки мовця.

Синтаксичний рівень мови, на думку Кирилової В. А., використовується для вираження емоційних нюансів, а саме – не лише основного змісту повідомлення, а й суб'єктивно-оцінного, емоційно забарвленого ставлення мовця до обговорюваного предмета. Це досягається через специфічні структурні утворення, які використовуються в мові. Ці структури характеризуються лаконічністю, стислістю та динамізмом, які

ускладнюють думку різними конотаціями, насичують мову афективністю, ілюструють поетично-образне та філософсько-естетичне бачення світу. Крім того, синтаксичні фігури, такі як різні типи повторів, інверсія, еліпсис, зіставлення протилежностей та риторичні питання, використовуються для підсилення емоційності висловлювання шляхом створення нетипових синтаксичних конструкцій. У мові, яка насичена емоційним напруженням, часто використовуються неповні речення, що відрізняються відсутністю головних або другорядних членів речення (Кирилова, 2016, с. 11).

За твердженням Мац І. І. емоції можуть впливати на будь-який аспект мови, включаючи граматику. Чим сильніші емоції, тим більше вони можуть змінювати будову речень і загальну структуру мови, роблячи її більш виразною і насиченою почуттями. На граматичному рівні для вираження емоцій можуть використовуватися окличні, питальні, еліптичні, інвертовані речення, а також вставні елементи. Чим сильніше емоційне навантаження, тим більше відчутна дезорганізація граматичної структури (Мац, 2002, с. 1).

Дослідження того, як синтаксичні засоби використовуються для передачі емоційного стану у літературному тексті, показує, що здатність виразити власний емоційний стан вимагає вибору оптимальної стратегії залежно від контексту. Шахновська І. І. вказує на те, що використання окличних речень у художніх текстах спрямоване на виклик або підсилення емоційного навантаження, яке може бути різноманітним – від позитивного до негативного (Шахновська, 2015, с. 68).

За словами Гедз С. риторичні запитання, які є формою питальних речень, використовуються для вираження різних емоцій, зазвичай негативних, таких як гнів, роздратування, обурення і т. д. Їхня функція полягає у вираженні згоди або незгоди з певним судженням, враховуючи, що у випадку експліцитного збігу установок адресанта й адресата вони можуть мати важливе значення (Гедз, 2015, с. 37).

Експресивні засоби синтаксису включають еквівалентні речення, які виступають своєрідними заміниками повних речень. Однак, є дискусії серед

дослідників щодо того, чи слід розглядати еквівалентні речення як повні речення, оскільки вони не мають чіткої структури з головними та другорядними членами. За визначенням Шульжука К., речення, де всі складові, які вказують на їхню структуру, присутні, можна вважати повними реченнями, тоді як ті, де відсутня ця структура, розглядаються як еквіваленти (Шульжук, 2004, с. 224).

На думку Мілова М. М. синтаксичний рівень мови має великий потенціал у вираженні емоцій через різноманітні прийоми:

1. Повтори: вони можуть стосуватися як окремих слів, так і цілих фраз або речень. Цей прийом допомагає підкреслити основні почуття або ідеї, роблячи висловлювання більш виразним та емоційним.

2. Інверсія: зміна порядку слів у реченні. Вона використовується для підсилення значення або виразності висловлювання, надаючи йому емоційного забарвлення.

3. Короткі, відриваючі конструкції: це конструкції, які виникають внаслідок сильних емоцій або напруженості. Вони можуть використовуватися для передачі швидкості або динаміки мовлення.

4. Емфатичне використання дієслів: це коли дієслова використовуються для акцентування уваги на дії, щоб підкреслити її важливість або виразити емоційне забарвлення (Мілова, 2014, с. 106).

На синтаксичному рівні мовлення використовуються різні засоби для виразного передавання емоцій та психологічного стану мовця. Ці засоби містять в собі не лише синтаксичну структуру речення та граматичні ознаки, але й різноманітні синтаксичні фігури. Вони допомагають авторам створювати текст, який більш емоційно насичений та виразний, а також передавати свої думки та почуття з більшою інтенсивністю. Це включає такі засоби, як риторичне питання, риторичний вигук, риторичне звернення, повтор, синтаксичний паралелізм, еліпсис, інверсія, парцеляція, антитеза, градація та оксюморон (Пилип, 2021, с. 60).

Вивчаючи синтаксичні засоби експресивізації Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. визначають ряд синтаксичних конструкцій, які служать для вираження емоційного забарвлення мовлення. Ці конструкції містять в собі:

1. Парцельовані конструкції, коли речення розбивається на частини зі своїм власним смислом;
2. Сегментовані конструкції, де речення має кілька сегментів з окремими смисловими блоками;
3. Лексичний повтор з розширенням синтаксичного значення, коли слова або фрази повторюються і водночас розширюються за синтаксичними правилами;
4. Питально-відповідні конструкції у монологічному мовленні, коли питання використовуються для вираження емоцій або для акцентування уваги, та ланцюжки номінативних речень, які містять послідовність речень з багатьма назвами або термінами.
5. Вставні конструкції, які включаються в основне речення для підсилення емоційної насиченості.
6. Експресивно-стилістичне розташування слів, коли слова розміщуються у тексті так, щоб підкреслити емоційність висловлення (Вінтонів, Вінтонів, Мала, 2018, с. 116).

Таким чином, у синтаксичних засобах вираження емоційних переживань виявляється важливий аспект мовлення, що дозволяє передавати внутрішні стани та почуття через мовні конструкції. Застосування різноманітних видів синтаксичних конструкцій допомагає виражати емоційну сферу мовлення, від специфічних структур речень до особливостей організації тексту.

1.3. Роль синтаксичних конструкцій у вираженні емоцій

Роль синтаксичних конструкцій у вираженні емоцій в мовленні є ключовою складовою лінгвістичного аналізу, оскільки синтаксис визначає

структуру та організацію мовленнєвого висловлення. Емоції є важливим аспектом комунікації, і ми використовуємо різноманітні синтаксичні конструкції, щоб передати свої почуття та переживання. Слід звернути увагу на те, що передача емоцій у різних націях відрізняється, тому це впливає на прояв емоційності при побудові синтаксичних конструкцій. Так, наприклад, М. О. Шутова акцентує увагу на тому, що в емоційному плані англійці розглядаються як «емоційно стримані, холонокровні», а українці «емоційно нестримані, чутливі» (Шутова, 2017, с. 41). Відповідно до цього побудова синтаксичних конструкцій при перекладі з англійської на українську мову може відрізнятися.

Розглядаючи синтаксичні засоби вираження емоцій Березовська-Савчук Н. А. стверджує, що емотивні синтаксичні засоби – це конструкції мови, які мають високий потенціал у викликанні певних почуттів та емоцій у читача або слухача. Їхня основна функція полягає в тому, щоб викликати в адресата певні емоційні реакції або впливати на його переконання та поведінку. Вони зазвичай спрямовані на створення емотивного змісту та емотивної тональності тексту, а також можуть використовуватися для створення атмосфери, підсилення емоційного впливу на адресата і формування певних стереотипів. Такі засоби часто використовуються у рекламі, політичних мовленнях, літературі та інших сферах комунікації з метою емоційного впливу на аудиторію (Савчук, 2017, с. 272).

Інший учений Шульжук К. Ф. зауважує, що синтаксичні конструкції використовуються для вираження думок і почуттів людей за допомогою різних мовних засобів, таких як порядок слів у реченні, структура речення та інші синтаксичні властивості. Ці конструкції можуть мати різне значення залежно від контексту, і їх функція полягає у передачі емоцій та інших внутрішніх станів мовця. Згідно з їх функціями, речення зазвичай поділяють на три основних типи: розповідні, питальні та спонукальні. Кожен з цих типів має свої особливості у морфолого-синтаксичному оформленні, які

відображають їхню комунікативну мету. Однак іноді структура речення не однозначно відображає його семантичне значення (Шульжук, 2004, с. 128).

Слід зауважити, що кожна синтаксична конструкція має свою роль у тексті. Загнітко А. стверджує, що окличні висловлення являють собою яскраві ознаки емоційно насиченого внутрішнього мовлення, оскільки вони здатні укорочено та виразно передати емоційний стан та почуття мовця (Загнітко, 2001, с. 118). Шабат-Савка С. припускає, що риторичні запитання використовуються для вираження емоційно забарвлених тверджень або заперечень з метою досягнення естетичного ефекту (Шабат-Савка, 2019, с. 170). Інші дослідники Гоца Н., Пасічник Н. та Косенко А. зазначають, що стилістична інверсія – це зміна порядку слів у реченні, яка має за мету підсилити або послабити комунікативне значення. Вона створює піднесений емоційний відтінок у синтаксичних конструкціях. Повтор допомагає зробити висловлення більш виразним, передаючи додаткові емоційні та стилістичні нюанси. Він наголошує певні елементи висловлення, що надає їм нову стилістичну інформацію. Перелічення використовується для детального опису, роблячи мову більш динамічною та інформативною, оскільки дозволяє докладніше розглядати різні аспекти ситуації або образу (Гоца, Пасічник, Косенко, 2020, с. 112 – 113).

За словами Кузенко Г. М. номінативні речення, що містять лише підмет або присудок, також можуть використовуватися для вираження емоційного стану мовця. Їх головна мета полягає в передачі емоційного відтінку, а не в обміні інформацією (Кузенко, 2001, с. 42). Окрім того, що запитання можуть бути засобом передачі інформації, вони також можуть виражати різні емоції та оцінки, що виконує комунікативну функцію. Риторичне запитання, яке не передбачає відповіді, але спонукає адресата розмірковувати та виражати свої думки, має форму питання, але власне функцію твердження (Rohde, 2006, с. 134).

Загалом на думку Шляхто Д. С. синтаксичні конструкції виконують наступну роль у вираженні емоцій: допомагають виразити почуття,

інтенсивність, підсилення експресії, культурної ідентичності (Шляхто, 2023, с. 26 – 28). Крім того, синтаксичні конструкції можуть створювати певну атмосферу тексту, сприяючи формуванню емоційного фону та підсиленню враження, яке вони викликають у читача або слухача. Вони дозволяють автору або мовцю ефективно передати свої почуття та переживання, надаючи тексту аутентичність та емоційну багатогранність. Таким чином, синтаксичні конструкції виявляються важливим засобом для емоційного вираження в мовленні, допомагаючи зблизити автора або мовця з аудиторією та передати йому свої почуття та настрої.

У романі «Клара і сонце» довгі, складні речення створюють напруженість та невпевненість у читача, відображаючи складні емоційні стани персонажів. Короткі речення підсилюють емоційну напругу або динаміку подій, даруючи роману енергію та напівтони емоцій. Використання повторів, інтер'єкції та риторичних засобів підкреслює емоційний стан персонажів та навіть переносить читача в їхні внутрішні світи. Зміна темпу та ритму мовлення також відображає зміни в емоційному стані персонажів та динаміку подій у романі.

Отже, різні синтаксичні засоби використовуються для створення емотивного змісту тексту та впливу на читача або слухача. Вони включають риторичні запитання, стилістичну інверсію, повтори, перелічення та номінативні речення, кожна з яких має свою роль у підсиленні емоційного відтінку мовлення.

Висновок до Розділу 1

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що поняття емотивності в лінгвістиці виявляється як ключовий аспект, який впливає на сприйняття та вираження емоційних станів через мовні засоби. Різні наукові дослідження підкреслюють важливість розуміння емотивності через різні аспекти мови, такі як лексика, синтаксис, інтонація тощо. Емотивність у тексті виконує важливу функцію, створюючи емоційне середовище для читача і підкреслюючи важливі зв'язки між ідеями. Різноманітність досліджень у цій області вказує на складність і різноманітність феномену емотивності, що відображає багатогранність людських емоцій та їх вираження через мову.

Згідно з висловленнями авторів, синтаксичні засоби грають ключову роль у вираженні емоційних переживань у мовленні. Ці засоби допомагають не лише передати внутрішні стани та почуття мовця, а й підкреслити їхню емоційність та інтенсивність. Вивчення синтаксичного рівня мови дає змогу розкрити суб'єктивно-оцінне ставлення мовця до обговорюваного предмета та надати тексту більшу емоційну насиченість. Різноманітні синтаксичні фігури, такі як повтори, інверсія, еліпсис, риторичні питання, парцеляція та інші, створюють нетипові синтаксичні конструкції, які виражають емоційність висловлювання.

Синтаксичні конструкції грають важливу роль у вираженні емоцій в мовленні. Ці конструкції дозволяють мовцям передавати свої почуття та переживання, впливаючи на адресата тексту. Різноманітні синтаксичні засоби, такі як риторичні запитання, стилістична інверсія, повтори, перелічення та номінативні речення, використовуються для створення емотивного змісту, підсилення емоційного впливу на аудиторію та формування певних стереотипів.

РОЗДІЛ 2

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ОРИГІНАЛУ ТА ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ К.ІШІГУРО “КЛАРА І СОНЦЕ”

2.1. Особливості синтаксису роману К. Ішігуро «Клара і сонце»

Романи Казуо Ішігуро завжди відрізнялися своєрідним стилем письма та глибоким сюжетом, а його остання праця, «Клара і сонце», не є винятком. Казуо Ішігуро, японсько-британський письменник, відомий своїм майстерним володінням мовою та здатністю створювати глибоко емоційні та філософські тексти. У романі «Клара і сонце», опублікованому в 2021 році, Ішігуро продовжує досліджувати теми людської ідентичності, штучного інтелекту та моралі.

Однією з основних особливостей синтаксису роману є його лаконічність та простота. Ішігуро використовує короткі, зрозумілі речення, що сприяють легкому читанню та зрозумінню тексту. Він уникає вживання складних конструкцій, а замість цього надає перевагу прямим, доступним виразам. Це створює враження прозорості та простоти, хоча під цією простотою може ховатися глибокий сенс і філософські роздуми.

Ще однією важливою особливістю синтаксису є його ритмічність та мелодійність. Ішігуро часто використовує красиво вибудовані фрази та речення, які линуць одне за одним, створюючи музикальний характер тексту. Це додає роману особливий ритм та емоційну насиченість, роблячи читання ще більш захопливим та інтригуючим.

Також варто відзначити специфічний тон роману, який визначається не лише сюжетом, але й синтаксичною будовою речень. Ішігуро майстерно використовує паузи, відстані між реченнями та повільний темп наративу, щоб передати атмосферу та настрій кожної сцени. Це дозволяє читачеві повніше зануритися у світ роману та відчувати його емоційну силу.

У «Клара і сонце» синтаксис виконує ключову роль у створенні глибокого зв'язку між читачем та текстом. Він допомагає передати емоційне

навантаження кожного моменту, роблячи читання захоплюючим та залишаючи невимовне враження у серці, та думках читача.

2.2. Аналіз синтаксичних засобів вираження емоційності

У творі «Клара і сонце» Казуо Ішігуро використовуються різноманітні синтаксичні прийоми для передачі емоційних станів персонажів, створюючи таким чином багатогранність та глибину у виразі їх внутрішнього світу.

2.2.1. Використання риторичних засобів (риторичне питання, вигук, звернення)

У даному тексті спостерігається використання різних риторичних засобів, що сприяють емоційному звучанню та підсилюють враження від прочитаного, наприклад: *“I’m not making a joke. I could get sick right now. And what about those AFs rear-store?”* (Ishiguro, 2021, p. 11) – *«Ні, не жартую. Зараз мені стане зле. А як ті ШП, що в кінці крамниці?»* (Ішігуро, 2022, с. 10). Подвійне заперечення підсилює враження від твердження та створює певний ефект обурення чи занепокоєння. Використовуючи трансформацію додавання перекладач наголошує на негативності твердження «Ні, не жартую», тоді як в оригіналі такого емоційного підсилення немає, тому, можливо, таким варіант перекладу не зовсім передає емоційний стан персонажа. При перекладі риторичного питання також застосовано контекстуальне додавання з метою уточнення інформації, тому фраза “AFs rear-store” перекладена як «ШП, що в кінці крамниці». Вираз “rear-store” означає «магазин роздрібної торгівлі», але перекладач контекстуально змінює вираз, що є можливим під час художнього перекладу та водночас неточним, згідно з відповідністю до оригіналу. У наступному прикладі питання, в якому виражається очікування позитивної відповіді, створює емоційний контекст і привертає увагу читача: *“How could she not be on a day like this? The whole city’s so happy today.”* (Ishiguro, 2021, p. 16) – *«Бо ж якою ще їй бути такого гарного дня, як сьогодні? Ціле місто сьогодні радісне й*

веселе» (Ішігуро, 2022, с. 16). Для більшого емоційного підсилення перекладач додає частку «бо ж», а також прикметник «гарний», яке підкреслює позитивне значення слова “day”. Такий переклад є вдалим та передає позитивні емоції мовця, який знаходиться у піднесеному стані.

У іншому прикладі “*It can't be, can it, Klara? That you believe you've made an arrangement?*” (Ishiguro, 2021, р. 35) – «*Але це не те, про що я думаю, Кларо? Ти ж ні з ким не домовилася, правда?*» (Ішігуро, 2022, с. 40) виразне використання знаків питання підсилює занепокоєння та непорозуміння персонажа. На мою думку, перекладачу не зовсім вдалося передати гру слів, бо риторичне питання містить поєднання заперечної та стверджувальної форми модального дієслова “can”. Наприклад, можливий такий варіант перекладу як «Та не може бути, чи може, Кларо?», але в українському варіанті це втрачено. Перекладач застосовує контекстуальну заміну, яка не зовсім є вдалою. Відповідно до цього втрачається емоційне наголошення на слові “can”. Діалог між персонажами створює враження напруженості та очікування, підсилюючи емоційний фон ситуації: “*Then she called back: Mom? Can we buy her right away? Before someone else comes in and takes her?*” (Ishiguro, 2021, р. 42) – «*Вона знову гукнула: Мамо? Можемо її купити вже? Поки хтось інший не прийшов і не забрав її?*» (Ішігуро, 2022, с. 49). Переклад риторичних питань є вдалим, бо основний зміст повідомлення зберігається разом з емоційністю висловлювання.

Експресивне використання слова “пощастило” підсилює враження від емоційного стану персонажа: “*Look! Rosa whispered. She's going to choose him! She loves him. He's so lucky! I nudged Rosa sharply to silence her, because we could easily be heard*” (Ishiguro, 2021, р. 12) – «*Дивись! – прошепотіла Роза. – Вона вибере його! Він їй сподобався. Ото йому пощастило!*» (Ішігуро, 2022, с. 12). Перекладач застосовує упущення значення конструкції “to be going to” – збиратись щось зробити, та перекладає як констатацію майбутньої дії «вибере». Крім того, при перекладі фрази “he's so lucky” додається емоційний вигук «ото», що ще більше підкреслює позитивні

почуття. Застосовування такої частки є вдалим та не порушує основного змісту висловлювання. У наступному прикладі використання знака оклику підкреслює радість та збудження персонажа: “*Mom! This is her! The one I’ve been looking for!*” (Ishiguro, 2021, p. 42) – «*Мамо! Це вона! Та, котру я шукала!*» (Ішігуро, 2022, с. 48). Переклад є також доречним та не змінює задуму автора. Вдалим є вибір частки «та» для перекладу слова “the one”.

2.2.2. Використання повторів та антитез

Повторення слів, фраз або мотивів в романі «Клара і сонце» створюють ритмічну структуру та підсилюють емоційну силу оповіді. Ось кілька прикладів повторів з цього твору: “*I need you to remain totally **unselfconscious**. Unselfconscious about what exactly? the Father asked, his voice loud and echoing*” (Ishiguro, 2021, p. 169) – «*Мені потрібно, щоб ти й далі трималася **розкуто**. **Розкуто?** – пролунав голос батька*» (Ішігуро, 2022, с. 201). Перекладач також зберігає використання повторів у перекладі, що є правильним, не порушуючи мелодійності авторського стилю. Однак використано контекстуальну заміну лексеми “unselfconscious” (несвідомо) на «розкуто». “*It’s not consistent, the Father was saying. I’m merely pointing out the **inconsistency***” (Ishiguro, 2021, p. 172) – «*Це **непослідовно**, сказав батько. – Я просто звертаю твою увагу на **непослідовність***» (Ішігуро, 2022, с. 205). У такому випадку вжито еквівалентний переклад, що повністю відповідає оригіналу та передає емоційне повторення. Вдалим є підбір повторів та гри слів “not consistent – inconsistency” та «непослідовно – непослідовність».

При перекладі позиція повторів у реченні може змінюватись, наприклад: “*I do believe it. With everything I’m worth, I believe it. I’m glad Klara went in there and looked*” (Ishiguro, 2021, p. 178) – «***Вірю. Вірю** всім серцем. Я радий, що Клара пішла до майстерні й подивилася*» (Ішігуро, 2022, с. 211). Однак у такому випадку втрачається особлива мелодика оригіналу. Перекладач опускає емоційне підсилення «I do believe it» – «я все-таки вірю», тому можливі інші варіації у перекладі зі збереженням повної емоційності

речення. Інколи перекладач уникає повторів при цьому змінюється тон початкового вислову: “*It’s not Paul. To hell with Paul. It’s that...that portrait up there*” (Ishiguro, 2021, p. 177) – «Справа не в ньому. Забудь **про Пола. Це все... це все той портрет**» (Ішігуро, 2022, с. 209). Перекладач уникає подвійного повторення ім’я “Paul”, але зберігає інше повторення частки “that” – «це все». Переклад відповідає емоційному наповненню речення, тому є адекватним.

У романі «Клара і сонце» Казуо Ішігуро використовує антитези для висвітлення протилежних аспектів людської природи, суспільства та технологій. Ось кілька прикладів антитез з цього твору: “*There were better days when Josie sat up in bed and talked, even received tutorials on her oblong, but there were others when she just slept hour after hour*” (Ishiguro, 2021, p. 227). У цьому реченні порівнюються два протилежні стани: перша частина описує кращі дні, коли Джозі могла сидіти в ліжку, спілкуватися та отримувати навчання, тоді як друга частина описує гірші дні, коли вона просто спала годинами. У іншому прикладі: “*As a result, when they stretched down to eat, their mouths couldn’t reach the grass, giving these creatures, so happy on the day, a mood of sadness*” (Ishiguro, 2021, p. 233) – «**Отож коли вони нахилилися за їжею, то не могли дотягнутися мордами до трави, і це додавало смутку цим створінням – таким щасливим того дня**» (Ішігуро, 2022, с. 276). Антитеза створює контраст між очікуванням (щастя) та реальністю (смуток), підкреслюючи дискомфортну ситуацію та погіршення стану. Перекладач використовує еквівалентний переклад, який у повній мірі передає основний задум автора - показати суперечливий характер створінь.

2.2.3. Використання різних типів речень

У наведеному творі спостерігається використання різних типів речень, що додає розмаїття й виразності тексту:

1. Прості речення: “Josie seemed to guess who it was” (Ishiguro, 2021, p. 34), “Rick, looking up at us, had on a cautious smile” (Ishiguro, 2021, p. 21).

2. Складносурядні речення: “I followed her, and as Rick stepped past Melania Housekeeper into the hall, Josie turned to me with an excited smile” (Ishiguro, 2021, p. 147).

3. Складнопідрядні речення: “I remembered Melania Housekeeper’s instruction from before and followed them in” (Ishiguro, 2021, p. 55).

4. Сполучені речення: “Josie seated herself on the top step, and though I was behind her, I knew she now had on her kindest smile” (Ishiguro, 2021, p. 63).

Цей різноманітний розподіл типів речень допомагає створити ритмічний потік тексту, підкреслює важливі моменти сюжету та дозволяє передати різні аспекти ситуації, що відбуваються у творі.

2.2.4. Використання експресивних часток та вставних слів

У творі спостерігається активне використання експресивних часток та вставних слів, які додатково надають виразності та емоційності діалогам між персонажами: “**Hey, Josie! My favorite wild animal!**” (Ishiguro, 2021, p. 161) – «Привіт, Джозі! Моє улюблене диковисько!» (Ішігуро, 2022, с. 191). Перекладач використав контекстуальну заміну експресивної частки “hey” та переклав нейтральним «привіт», що зменшило емоційне навантаження щодо оригіналу. Такий варіант перекладу є можливим, однак втрачається емоційність. Тому ми можемо запропонувати перекласти “hey” іншим українським відповідником «агов», що більш відповідає експресивності висловлювання. У наступному прикладі перекладачу вдається відтворити емоційний стан мовця: “**Wow! That’s sensational. What’s going on?**” (Ishiguro, 2021, p. 162) – «**Нічого собі! Фантастика якась. Що відбувається?**» (Ішігуро, 2022, с. 192). В українському перекладі застосовано контекстуальну заміну та розширюється значення вигуку “wow” як «нічого собі», що також виражає здивування та подив в українській мові, тому така заміна є доцільною.

У наступному прикладі перекладач застосовує упущення, але емоційну складову вдається відтворити у повній мірі: “**That’s brilliant! Did**

you invent this?” (Ishiguro, 2021, p. 162) – «**Геніально! Твоя ідея?**» (Ішігуро, 2022, с. 192). Крім того, перекладач використав смисловий розвиток та замінив прикметник “brilliant” (чудовий) на прислівник «геніально», що, на мою думку, також є вдалим. У переважній більшості експресивні частки або вставні слова перекладаються українською мовою за допомогою відповідників або синонімічної заміни, однак у деяких випадках експресивна частка опускається: “*Oh, much better, thanks. In fact it’s just fine.*” (Ishiguro, 2021, p. 163) – «**Набагато ліпше, дякую. Вже в нормі**» (Ішігуро, 2022, с. 193). Таке опущення не змінює емоційного фону висловлювання, тому переклад відповідає оригіналу. У наступному реченні: “*Hey, Dad, Josie called out beside me*” (Ishiguro, 2021, p.165) – «**Тату!** – гукнула Джозі із заднього сидіння» (Ішігуро, 2022, с. 196) опущення вигуку “hey” не міняє значення вислову, але зменшує емоційне навантаження роблячи його менш експресивним ніж вислів «Ей, тату!».

2.2.5. Синтаксичний паралелізм

Синтаксичний паралелізм – це літературний прийом, коли речення або їх складові частини будуються з використанням схожих або однакових синтаксичних конструкцій. Цей прийом часто використовується у творі та включає повторення структури фраз, речень або частин, що допомагає створити ритмічний, логічний або естетичний ефект. Наприклад: “*Rex kept smiling too, but the child looked baffled and **glanced from Rex to her mother***” (Ishiguro, 2021, p. 13). – «Рекс теж усміхнувся, а дитина спантеличено дивилась **то** на Рекса, **то** на маму» (Ішігуро, 2022, с. 12). При перекладі вдало застосовано повторення «то...то», яке допомагає передати ритмічність змін погляду у реченні “from...to”, тому такий вибір перекладача є вдалим.

Повторення структури речень «Справді?» та «Ти справді мене чуєш?» підсилює емоційний вимір діалогу між персонажами. “*Really? Josie said – though of course I didn’t yet know that was her name. I can **hardly hear me myself**. You can **really hear me?***” (Ishiguro, 2021, p. 17) – «Справді? –

перепитала Джозі, хоча я, певна річ, ще не знала, що її так звать. – Я саму себе ледве чую. Ти справді мене чуєш?» (Ішігуро, 2022, с. 18). Перекладач також зберігає синтаксичний паралелізм використовуючи еквівалентний переклад, тому передача емоційного підсилення зберігається. У наступному паралелізмі перекладач використав повторення тих самих ідей та дій, що відбуваються у вихідному реченні, для підкреслення їхньої важливості та виразності: “I say yes, Ma’am still say no. She say no because she see damn well I onto something. She say she want take AF instead” (Ishiguro, 2021, р. 153) – «Я сказала, що хочу з ними. Мем сказала «ні». Я кажу, що хочу, а мем далі ні. Вона відмовила, бо ж видить, що я щось задумала. Каже, я ліпше візьму ШП» (Ішігуро, 2022, с. 180). При перекладі перекладач розбиває речення на дві частини, що змінює початкову структуру оригіналу, але значення є тотожне. Автор твору не тільки грає протиставленням, але і використовує підмет “I” та “she”, які також протиставляє, тому переклад є адекватним та зберігає початковий задум оригіналу. У іншому прикладі перекладач опускає вживання паралелізму, що змінює тон висловлювання: “**Hope** for Josie. **Hope** that she’ll get better” (Ishiguro, 2021, р. 146) – «Надія стосовно Джозі. Що їй поліпшає» (Ішігуро, 2022, с. 171). При перекладі опущено другий раз слово “hope”, що зменшує акцентування на «надії», тому доречним залишити повтор для більшої емоційності.

2.2.6. Еліпсис

Еліпсис – це літературний та мовний прийом, що полягає у виключенні одного, чи декількох слів чи фраз з речення або тексту, які, проте, залишаються зрозумілими за контекстом. Еліпсис часто використовується для стислості мовлення, підкреслення пауз або невизначеності. В літературі еліпсис може допомагати створити загадковість, незавершеність або сугестивність в тексті. Наприклад: “**Because...I liked this one. Josie said this uncertainly, but then the strength returned to her voice**” (Ishiguro, 2021, р. 71) – «**Тому що... мені ця сподобалася, - відповіла Джозі**

невпевнено, але тут же твердішим голосом додала» (Ішігуро, 2022, с. 84). Переклад еквівалентний оригіналу та повністю передає розтягнутість фрази, яка передає сповільнений процес мислення під час вибору певного предмета.

У творі часто вживаються незакінчені речення, які обривають думку або можуть наводити на роздуми. При перекладі таких конструкцій перекладач залишає початковий задум автора твору і також залишає частини речень незавершеними: “*I thought she might not...change. Might stay the same Josie.*” (Ishiguro, 2021, p. 75). – «Думав, що вона... не зміниться. Лишиться тією самою Джозі» (Ішігуро, 2022, с. 89). При перекладі опускаються займенники, а основне значення речення перекладається відповідним еквівалентом у мові перекладу, тому перекладацьке рішення є вірним. У іншому реченні використано додавання та узагальнення “everything must be so much more” – «мабуть, усе набагато...»: “*Not to be looking back all the time. Everything must be so much more...*” (Ishiguro, 2021, p. 82) – «Не озиратися постійно назад. Мабуть, усе набагато...» (Ішігуро, 2022, с. 97). Незавершеність речень та роздуми, які виникають наприкінці фрази передані правильно.

У реченнях також опускається підмет, що зберігається також під час перекладу: “*She lowered her eyes and was quiet, so I waited*” (Ishiguro, 2021, p. 16) – «Вона опустила очі й замовкла, тому я просто стояла й чекала» (Ішігуро, 2022, с. 5). При перекладі також уникають повторення підмету «вона», а вираз “to be quiet” перекладемо конкретизацією «замовкла». Використано також смислове додавання «I waited” – «просто стояла і чекала». Запропонований переклад є адекватним та повністю передає задум автора. У наступному прикладі перекладач уникає використання еліпсису, що змінює структуру речення, бо з’являється підмет «я»: “*Don’t want to die, Mom. I don’t want that.*” (Ishiguro, 2021, p. 155) – «Я не хочу вмирати, мамо. Не хочу» (Ішігуро, 2022, с. 182). Однак у наступному реченні для уникнення повтору навпаки перекладач опускає підмет та додаток “I don’t want that” – «не хочу». Таким чином відбувається зміщення смислового акценту у

першому реченні із заперечної частки «не» та підмет «я». Зазначений переклад є можливим, однак зміщення акцентів у реченні може порушити сприйняття оригіналу.

2.2.7. Парцеляція

Парцеляція в даному тексті відбувається шляхом використання розділових знаків та фраз, які допомагають структурувати інформацію і роблять текст більш зрозумілим для читача: *“Over this way. To your right. I ignored your advice about going straight home.”* (Ishiguro, 2021, p. 145) – «Я тут. Праворуч від тебе. Я не послухав і залишився» (Ішігуро, 2022, с. 171). Перекладач застосовує смисловий розвиток під час перекладу замінюючи *“over this way”* (цим шляхом) та фразу «я тут». У наступному реченні використано додавання «від тебе», що є контекстуальним доповненням. Під час перекладу виразу *“I ignored your advice”* використано генералізацію «я не послухав», а під час перекладу виразу *“go straight home”* вжито антонімічний переклад «залишився». Такий переклад є адекватним та відповідає основному змісту оригіналу.

У наступному прикладі парцеляції перекладач зберіг оригінальне речення, яке було поділено на декілька частин, кожна з яких відображає окрему думку або ідею, що міститься у тексті: *“Oh yes. At least, I believe so. And I believe there’s now reason for hope. Hope for Josie. Hope that she’ll get better. But first I must perform a task.”* (Ishiguro, 2021, p. 146). – «О так. Ну, принаймні так мені здається. Мабуть, тепер є надія. Надія стосовно Джозі. Що їй поліпшає. Але спочатку мені треба виконати одне завдання» (Ішігуро, 2022, с. 171). При перекладі фрази *“I believe so”* вжито додавання «принаймні так мені здається». У наступному реченні вжито упущення слова *“reason”* та перекладено як «тепер є надія». Далі перекладач використовує додавання *“hope for Josie”* – «надія стосовно Джозі». Перекладач намагається передати обривистість речень, тому застосовує скорочені варіації і в українській мові за допомогою упущення *“hope that she’ll get better”* – «що їй поліпшає».

Незважаючи на структурні різниці у побудові речень в обох мовах перекладачу вдається передати емоційність та смислові акценти у реченнях.

2.2.8. Градація

Градація – це літературний прийом, що полягає в послідовному зростанні або спаданні інтенсивності, значення або об’єму виразу у тексті. Цей прийом може використовуватися для підсилення емоційного враження, створення напруження або розвитку ідеї в тексті: “*A child would come up excitedly, alone or with their adult, then point, laugh, pull a strange face, tap the glass, wave*” (Ishiguro, 2021, p. 15). – «Дитина радісно підходила до вітрини, сама чи з дорослим, а тоді показувала на нас пальцем, сміялася, корчила гримаси, тарабанила пальцем по склу, махала рукою» (Ішігуро, 2022, с. 15). Перекладачу вдається передати наростання розповіді, яке є в оригіналі. При перекладі вжито смислове додавання “*come up excitedly*” – «підходила до вітрини», “*point*” – «показувала на нас пальцем», “*tap the glass*” – «тарабанила пальцем по склу», “*wave*” – «махала рукою», а також конкретизацію “*pull a strange face*” – «корчила гримаси». Використані трансформації допомагають підсилити градацію розповіді, тому переклад є вдалим.

Градація може виявлятися в послідовному переліку слів або фраз, які змінюються від слабкого до сильного, або навпаки. Також градація може бути втілена у зростанні або спаданні ритму, об’єму речення або текстової структури: “*No! No pain! But I want Mom! Get Mom! I need her here!*” (Ishiguro, 2021, p. 155) – «Ні! Нічого мене болить! Маму! Поклич маму! Хай іде сюди!» (Ішігуро, 2022, с. 182). У прикладі простежується градація зростання болю, яку вдається передати під час перекладу. При перекладі використано додавання “*no pain*” – «нічого мене болить», упущення «*but I want Mom*» – «маму», смисловий розвиток “*get Mom*” – «поклич маму», а також «*I need her here*» – «хай іде сюди». Застосовані перекладацькі трансформації є виправданими.

2.2.9. Оксюморон

Синтаксичний оксюморон – це використання синтаксичних конструкцій, що містять у собі протиріччя або конфліктують одна з одною. Це може виявлятися у структурі речень, де протилежні думки або ідеї об’єднуються в одній конструкції, створюючи тим самим ефект парадокса або несподіваності: *“Paint portrait fuck. AF, you watch close Mr Son Bitch or something bad happen Miss Josie.”* (Ishiguro, 2021, p. 153) – *«То тепер слухай. Щоб ти мені не спускала ока з міс Джозі в місті»* (Ішігуро, 2022, с. 180). “Paint portrait” вказує на формальну та мистецьку діяльність, пов’язану зі створенням портрета, яка зазвичай вимагає вміння, терпіння та уваги до деталей. З іншого боку, “fuck” є грубим і вульгарним виразом, що вказує на сексуальну активність або агресивну поведінку. Перекладач опускає лайки та перекладає більш нейтрально *«то тепер слухай»*, що змінює початковий емоційний фон вислову, тому не вдається передати повною мірою експресію персонажа. У наступному прикладі навпаки емоційний фон збережено: *“Not here you can’t! Not now and not in this goddam car!”* (Ishiguro, 2021, p. 167) - *«Ні, не маєш! Не зараз і не в цій дурнуватій машині!»* (Ішігуро, 2022, с. 198). Прикметник “goddam” (чортовий, проклятий) перекладено як *«дурнуватій»*, що також має негативну конотацію, можливо не таке сильну як інші варіанти перекладу.

“Not only was her voice loud, it was as if it had been folded over onto itself, so that two versions of her voice were being sounded together, pitched fractionally apart.” (Ishiguro, 2021, p. 155) – *«Її голос не тільки був гучний – здавалося, ніби він складений удвоє й одночасно звучить у двох версіях, які відрізняються на якихось півтону»* (Ішігуро, 2022, с. 182). У цій фразі слова “folded over” та “two versions” утворюють оксюморон, оскільки вони описують звук, який подвоюється, але одночасно зберігається єдиний тембр. Це створює контрастну ідею подвоєння звуку у контексті одного голосу, що підсилює ефект надзвичайності та дивовижності описуваної ситуації. Переклад повністю відповідає оригіналу, оскільки перекладач використав

відповідники в українській мові, тому емоційне навантаження вислову збережено.

2.3. Труднощі перекладу синтаксичних засобів вираження емоційності у творі К. Ішігуро «Клара і сонце»

Існує велика кількість труднощів, з якими можуть зіткнутися перекладачі при перекладі синтаксичних засобів, використаних для вираження емоційності у творі «Клара і сонце» К. Ішігуро. Перш за все зіставляючи оригінал твору та переклад можна простежити, що при перекладі риторичних засобів перекладач часто використовує контекстуальну заміну лексичних одиниць або упушення, що у більшості випадків передає емоційний стан персонажа. Однак при перекладі гри слів не завжди вдається підібрати правильний відповідник, який не змінює емоційності вислову. У такій ситуації перед перекладачем стоїть вибір або передати речення близько за змістом до оригіналу, або передати емоційне наповнення виразу опускаючи точність перекладу відповідно до оригіналу.

Перекладаючи повтори слід пам'ятати про збереження ритмічності речення, яке прагне створити автор твору. У деяких випадках перекладач уникає повторень або міняє їх позицію у реченні, що відразу змінює початковий задум, акцентні наголоси та структуру речення. У таких випадках перекладач неминуче зазнає втрат під час перекладу при зміні іншої структури речення. При перекладі антитез переважно застосовується еквівалентний переклад, під час якого підбираються відповідники у мові перекладу без втрати значення.

Більшу складність при перекладі становлять експресивні частки та вставні слова, які часто перекладають за допомогою контекстуальної заміни або повністю їх уникають, що зменшує експресивність висловлювання. Доречним є пошук українського відповідника, який би у повній мірі міг передати емоційний вигук, що впливає на передачу емоційного стану персонажа. Проаналізувавши переклад синтаксичного паралелізму можна

стверджувати, що у більшості випадків використовується також еквівалентний переклад. У деяких випадках перекладач уникав використання паралелізму, але втрачалось емоційне підсилення лексичної одиниці у реченнях.

Еліпсис також перекладається еквівалентним відповідником в українській мові. Поодинокі випадки використання конкретизації, що краще посилює емоційне сприйняття фрази. Однак у випадках уникнення використання еліпсису змінюється емоційна складова і втрачається наголошення на певній лексичній одиниці, змінюючи при цьому смисловий акцент виразу. При перекладі парцеляції застосовується смисловий розвиток, який не впливає особливо на емоційний фон речення, але відкриває перекладачу можливості для творчості під час перекладу художніх творів. Під час перекладу градації переважно застосовується додавання, яка посилює акцент на основній лексичній одиниці та допомагає створити напруження, наростання або розвиток подій. Найскладнішим є знаходження відповідного перекладу оксюмору, тому що у творі застосовуються лайливі слова, які опускаються під час перекладу створюючи нейтральний фон, що втрачає свою емоційність. Ці труднощі вимагають від перекладача не лише знання мови, але й розуміння емоційного контексту та мистецтва виразного мовлення.

Висновок до Розділу 2

У другому розділі зіставний аналіз дозволив краще зрозуміти, наскільки вдало перекладено роман «Клара і сонце». Порівнюючи оригінал з перекладом, я виявила як вдалий, так і не дуже вдалий переклад певних синтаксичних засобів, емоційних висловлювань та образності. Аналіз допоміг виявити особливості перекладу, такі як відхилення від оригіналу, втрата емоційної насиченості чи зміна стилю мовлення. Ці аспекти дозволяють перекладачам удосконалювати свої навички та уникати подібних

помилки у майбутньому. Крім того, необхідно підкреслити важливість творчого підходу до перекладу та необхідність збереження емоційної виразності та стилістичної виразності оригіналу під час перекладу літературних текстів. При зіставленні оригіналу та перекладу виявлено, що найбільшу складність під час перекладу має оксюморон, градація та експресивні вигуки та вставні слова, зміна яких найбільше впливає на емоційність речення.

У цілому, зіставний аналіз оригіналу та перекладу роману «Клара і сонце» допоміг краще зрозуміти процес перекладу та виявити сильні та слабкі сторони перекладу, що є корисним для подальшого вдосконалення перекладацьких навичок та підвищення якості перекладу літературних текстів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У ході порівняльного аналізу перекладу та оригіналу роману «Клара і сонце» було виявлено декілька ключових аспектів використання синтаксичних засобів для вираження емоційних переживань у англійській та українській мовах.

По-перше, було виявлено, що обидві мови мають широкий арсенал синтаксичних засобів для вираження емоцій, таких як риторичні питання, паралелізм, повтори, антитези та інші. Проте, спосіб їх використання та ефективність може відрізнятися в залежності від культурних та лінгвістичних особливостей кожної мови.

Далі було виявлено, що перекладачам доводиться постати перед труднощами у передачі емоційної насиченості та стилістичної виразності оригіналу при перекладі синтаксичних засобів. Це може бути пов'язано з недостатнім еквівалентом українською мовою або різницею у структурі речень та мовленнєвих зворотів між мовами.

Нарешті, порівняльний аналіз показав, що успішність перекладу синтаксичних засобів для вираження емоційних переживань залежить від

ретельного розуміння культурних, лінгвістичних та літературних особливостей обох мов, а також від творчого підходу перекладача.

Виявлено, що під час перекладу доводиться або точно відтворювати переклад, що не є доцільним під час художнього перекладу, або відтворювати авторський стиль із втратою значень. Найскладнішими під час перекладу виявились оксюморон, градація та експресивні вигуки, які впливають на передачу емоційного стану персонажа, та заміна їх іншими відповідниками несе за собою можливу втрату емоційності. Серед труднощів можна також виокремити гру слів, яка зустрічається при перекладі парцеляції та еліпсису, тому важливим є вибір правильного еквівалента.

Отже, висновки зазначають на значення ретельного аналізу та розуміння синтаксичних засобів у контексті виразності та емоційності, а також на важливість творчого підходу та експертної компетентності перекладача у забезпеченні якісного перекладу літературних текстів.

РЕЗЮМЕ

Курсова робота присвячена дослідженню синтаксичних засобів вираження емоційних переживань в англійській і українській мовах. Мета дослідження полягала у вивченні та аналізі синтаксичних засобів вираження емоційних переживань в англійській і українській мовах та здійснення порівняльного аналізу перекладу і оригіналу роману К. Ішігуро «Клара і сонце». Для досягнення цієї мети було проведено порівняльний аналіз таких синтаксичних засобів як риторичне питання, вигук, повтори, антитези, різні типи речень, експресивні частки та вставні слова, синтаксичний паралелізм, еліпсис, парцеляція, градація та оксюморон.

Отримані результати свідчать, що перекладачам доводиться поставати перед труднощами у передачі емоційної насиченості та стилістичної виразності оригіналу при перекладі синтаксичних засобів. Це може бути пов'язано з недостатнім еквівалентом українською мовою або різницею у структурі речень та мовленнєвих зворотів між мовами.

Практична значущість дослідження полягає у розширенні розуміння механізмів виразності та емоційного вираження в англійській та українській мовах через аналіз синтаксичних засобів.

Ключові слова: синтаксичний паралелізм, еліпсис, парцеляція, градація, оксюморон, риторичні засоби, повтори, антитези, експресивні засоби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Березовська-Савчук, Н. А. (2017). Синтаксичні засоби вираження емоції «смуток» (на матеріалі лірики Ліни Костенко). *Лінгвістика і поетика тексту*. С. 270 – 280.
- Бойко, Н. І. (2005). *Українська експресивна лексика : семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : Монографія*. Ніжин : ТОВ Аспект-Поліграф. 550 с.
- Вінтонів, М. О., Вінтонів, Т. М., Мала, Ю. В. (2018). *Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі*. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 336 с.
- Гедз, С. (2015). Риторичні запитання в сучасній англійській мові: комунікативно-функціональний аспект. *Актуальні питання іноземної філології. Науковий вісник*. № 3. С. 35 – 41.
<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10957/1/8.pdf>
- Гнезділова, Я. В. (2007). *Емоційність та емотивність сучасного англомовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 "Германські мови"*; Київ. нац. лінгв. ун-т. К.. 20 с.
- Гоца, Н., Пасічник, Н., Косенко, А. (2020). Синтаксичні структури вираження емотивності у романах Тоні Моррісон. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 29, том 1. С. 110 – 115.
- Івін, А. А. (2010). Сучасна аксіологія: деякі актуальні проблеми. *Філософський журнал*. № 1.
- Загнітко, А. (2001). *Теоретична граматики української мови: Синтаксис : монографія*. Донецьк : ДонНУ. 662 с.
- Кант, І. (2004). *Критика практичного розуму*. Переклад з німецької: Ігор Бурковський. Київ: Юніверс. 240 с.
- Кирилової, В. А. (2016). Синтаксис речення як носій експресивної функції в оригіналі та перекладі. *Science and Education a New Dimension*.

Philology, IV(26). С. 11 – 14.

- Крилова, Т.В. *Відтворення емотивної лексики у перекладі роману Ш. Бронте «Джейн Ейр»*. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/47494>.
- Кузенко, Г. М. (2001). Номінативні перформативні речення з емотивним значенням. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. Спеціальний випуск: у двох частинах. Част. 1. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». Т. 19. С. 42 – 45.
- Лелет, І. О. (2021). Емоційність та емотивність: взаємозв'язок та розмежування понять. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. № 49 том 1. С. 106 – 110.
- Мац, І. І. (2002). *Різновиди емоцій та способи їх вербалізації (на матеріалі англійської мови)*. С. 1 – 3. <http://eprints.zu.edu.ua/3511/1/03miiesv.pdf>
- Мілова, М. М. (2014). «Експресивність» та «емотивність» у мові та мовленні. Рівні передачі емоцій у художньому англomовному тексті. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. № 9. С.104 – 106.
- Паров'як, І. І. (2014). Емотивність художнього тексту у скопусі суміжних понять. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія» . Вип. 44. С. 224 – 225.
- Пилип, Х. (2021). Мовне вираження емоційних станів через паралінгвістичні знаки у дискурсі Ірен Роздобудько. Львів. 90 с.
- Пініч, І. П. (2013). Структурні особливості емоційного інституційного дискурсу (на матеріалі сучасної англomовної художньої прози). *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 35. С. 285 – 287.
- Селіванова, О. О. (2004). *Нариси з української фразеології : Монографія*. Київ, Черкаси : Брама. 276 с.
- Степанюк, М. П. (2016). *Репрезентація емоційного стану художнього*

- персонажа в жіночому романі: лінгвокогнітивний і гендерний аспекти (на матеріалі романів Ш.Бронте та Е. Бронте) : дис. ... канд. філол. наук. Херсон. 242 с.*
- Чабаненко, В. А. (2002). *Стилістика експресивних засобів української мови : Монографія. Запоріжжя. 351 с.*
- Чайковська, Є. Ю. (2012). Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. К.:* Логос. С. 279 – 287.
- Шабат-Савка, С. (2019). *Українськомовний питальний дискурс : Монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 332 с.*
- Шахновська, І. І., Кондратьєва, О. В. (2015). Відтворення англійської емоційно маркованої лексики українською мовою (на матеріалі українських перекладів англійської драми). *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: зб. наук. праць. Київ: Аграр Медіа Груп. С. 330 – 334.*
- Шидловська, В. О. (2014) Поняття емоції, емоційності та емотивності у сучасній лінгвістиці. *VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих науковців за міжнародної участі, "Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації".*
- Шляхто, Д. С. (2023). *Емотивні граматичні конструкції у корейській мові: структурний та функційний аспекти : курсова робота з корейської філології; наук. кер. В. О. Охріменко ; Київ. нац. лінгв. ун-т. - К.. 34 с.*
- Шульжук, К. Ф. (2004). *Синтаксис української мови: Підручник. К.:* Видавничий центр «Академія». 408 с.
- Шутова, М. О. (2017). Акціональна, ментальна і мовна проекція етнокультурних стереотипів англійців і українців (когнітивно-лінгвокомпаративна реконструкція фразеоформул). *Одеський лінгвістичний вісник. Вип. 9(3). С. 39 – 44.*
- Janney R.W., Horst A. (1992). Intracultural tact versus intercultural tact. *Politeness*

in Language: Studies in its History, theory and practice / by Richard J.Watts et al. Berlin: Mouton de Gruyter. P. 21– 42.

Rohde, H. (2006). Rhetorical questions as redundant interrogatives. San Diego Linguistics Papers. № 2. P. 134 – 168.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ішігуро Кадзуо. *Клара і сонце : роман*; переклад з англ. Ганни Лелів. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 312 с.

Ishiguro Kazuo. *Klara and the Sun : novel*. Penguin Random House LLC, New York. 2021. 263 p.